ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)

της 22ας Ιανουαρίου 2004 *

Στην υπόθεση C-271/01,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Consiglio di Stato (Ιταλία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Ministero delle Politiche Agricole e Forestali

και

Consorzio Produttori Pompelmo Italiano Soc. coop. arl (COPPI),

παρουσία της:

Società Concentrati Bevibili Sicilia arl (CBS)

και της

Società Impianti Brevetti Servizi arl (Ibiesse),

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 19 του κανονισμού (ΕΟΚ) 355/77 του Συμβουλίου, της 15ης Φεβρουαρίου 1977, περί κοινής

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

δράσεως για τη βελτίωση των συνθηκών μεταποιήσεως και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων (ΕΕ ειδ. εκδ. 03/017, σ. 149), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1932/84 του Συμβουλίου, της 19ης Ιουνίου 1984 (ΕΕ L 180, σ. 1), του άρθρου 23 του κανονισμού (ΕΟΚ) 4253/88 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1988, για τις διατάξεις εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 2052/88, όσον αφορά τον συντονισμό των παρεμβάσεων των διαφόρων διαρθρωτικών ταμείων μεταξύ τους, καθώς και με τις παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και των λοιπών υφισταμένων χρηματοδοτικών οργάνων (ΕΕ L 374, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2082/93 του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 1993 (ΕΕ L 193, σ. 20), και του άρθρου 8 του κανονισμού (ΕΟΚ) 729/70 του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 1970, περί χρηματοδοτήσεως της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΕΕ ειδ. εκδ. 03/005, σ. 93),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. Gulmann, προεδρεύοντα του έκτου τμήματος, J. N. Cunha Rodrigues, J.-P. Puissochet, R. Schintgen και F. Macken (εισηγήτρια), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: S. Alber
γραμματέας: M.-F. Contet, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Consorzio Produttori Pompelmo Italiano Soc. coop. arl (COPPI), εκπροσωπούμενη από τις G. Guarino και A. Guarino, avvocati,

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από I. M. Braguglia, επικουρούμενο από τον G. De Bellis, avvocato dello Stato,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον L. Visaggio,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Consorzio Produttori Pompelmo Italiano Soc. coop. arl (COPPI), εκπροσωπούμενης από τον A. Guarino, της Ιταλικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον G. De Bellis, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από την C. Cattabriga, κατά τη συνεδρίαση της 17ης Οκτωβρίου 2002,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 21ης Νοεμβρίου 2002,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 8ης Μαΐου 2001, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 9 Ιουλίου 2001, το Consiglio di Stato υπέβαλε, κατ' εφαρμογή του άρθρου 234 ΕΚ, προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 19 του κανονισμού (ΕΟΚ) 355/77 του Συμβουλίου, της 15ης Φεβρουαρίου 1977, περί κοινής δράσεως για τη βελτίωση των συνθηκών μεταποιήσεως και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων (ΕΕ ειδ. εκδ.

03/017, σ. 149), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1932/84 του Συμβουλίου, της 19ης Ιουνίου 1984 (ΕΕ L 180, σ. 1, στο εξής: κανονισμός 355/77), του άρθρου 23 του κανονισμού (ΕΟΚ) 4253/88 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1988, για τις διατάξεις εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 2052/88, όσον αφορά τον συντονισμό των παρεμβάσεων των διαφόρων διαρθρωτικών ταμείων μεταξύ τους, καθώς και με τις παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και των λοιπών υφισταμένων χρηματοδοτικών οργάνων (ΕΕ L 374, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2082/93 του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 1993 (ΕΕ L 193, σ. 20, στο εξής: κανονισμός 4253/88), και του άρθρου 8 του κανονισμού (ΕΟΚ) 729/70 του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 1970, περί χρηματοδοτήσεως της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΕΕ ειδ. εκδ. 03/005, σ. 93).

2 Το ερώτημα αυτό υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της εταιρίας Consorzio Produttori Pompelmo Italiano Soc. Coop. arl (στο εξής: COPPI) και του Ministero delle Politiche Agricole e Forestali [Υπουργείου γεωργικής και δασικής πολιτικής] (στο εξής: υπουργείο), σχετικά με την απόφαση του υπουργείου να ανακαλέσει την υπουργική αποφάση υπ' αριθ. 485, της 7ης Αυγούστου 1993, με την οποία είχε χορηγηθεί στην COPPI χρηματοδοτική συνδρομή του τμήματος Προσανατολισμού του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ).

Το νομικό πλαίσιο

Ο κανονισμός 355/77

3 Τα άρθρα 1, παράγραφος 3, και 2 του κανονισμού 355/77 ορίζουν ότι η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων δύναται να χορηγεί συνδρομή στην κοινή δράση, χρηματοδοτώντας, μέσω του ΕΓΤΠΕ, σχέδια τα οποία περιλαμβάνονται σε ειδικά προγράμματα που αποτέλεσαν αντικείμενο επεξεργασίας από τα κράτη μέλη και

εγκρίθηκαν από την Επιτροπή και αποσκοπούν στην ανάπτυξη ή τον εξορθολογισμό της επεξεργασίας, μεταποιήσεως ή εμπορίας των γεωργικών προϊόντων.

4 Το άρθρο 19, παράγραφος 2, του κανονισμού 355/77 ορίζει:

«Κατά τη διάρκεια της περιόδου κατά την οποία χορηγείται η ενίσχυση από το [ΕΓΤΠΕ], η υπηρεσία ή ο φορέας που έχει ορισθεί για τον σκοπό αυτό από το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος διαβιβάζει στην Επιτροπή, κατόπιν αιτήσεώς της, όλα τα δικαιολογητικά έγγραφα, καθώς και τα έγγραφα που δύνανται να αποδείξουν ότι πληρούνται οι χρηματοδοτικοί ή οι λοιποί όροι που απαιτούνται για κάθε σχέδιο. Η Επιτροπή δύναται, αν είναι απαραίτητο, να διενεργεί έναν επί τόπου έλεγχο.

Κατόπιν διαβουλεύσεως με την επιτροπή του [ΕΓΤΠΕ] επί χρηματοδοτικών θεμάτων, η Επιτροπή δύναται να αποφασίζει την αναστολή, τη μείωση ή τη διακοπή της ενισχύσεως από το [ΕΓΤΠΕ] [...]:

[...]

— εάν ο δικαιούχος πωλεί τους εξοπλισμούς ή τις εγκαταστάσεις που έχουν τύχει της συνδρομής του [ΕΓΤΠΕ], σε διάστημα έξι και δέκα ετών, αντίστοιχα, από την απόκτησή τους ή από την περάτωση των εργασιών, χωρίς την προηγούμενη άδεια της Επιτροπής.

Η απόφαση κοινοποιείται στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, καθώς και στον δικαιούχο.

Η Επιτροπή ανακτά τα ποσά των οποίων η καταβολή δεν είναι πλέον δικαιολογημένη.»

Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 2052/88

5 Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 2052/88, για την αποστολή των διαρθρωτικών ταμείων, την αποτελεσματικότητά τους και τον συντονισμό των παρεμβάσεών τους μεταξύ τους, καθώς και με τις παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και των άλλων υφιστάμενων χρηματοδοτικών οργάνων (ΕΕ L 185, σ. 9), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2081/93 του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 1993 (ΕΕ L 193, σ. 5, στο εξής: κανονισμού 2052/88):

«Η κοινοτική δράση θεωρείται ως συμπλήρωμα ή συμβολή στις αντίστοιχες δράσεις των κρατών μελών. Αυτό επιτυγχάνεται με τη στενή συνεργασία ανάμεσα στην Επιτροπή, το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, τις αρμόδιες αρχές και οργανισμούς —συμπεριλαμβανομένων, στ[ο] πλαίσι[ο] των διαδικασιών που παρέχονται από τους θεσμικούς κανόνες και την πρακτική κάθε κράτους μέλους, των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων— που ορίζονται από το κράτος μέλος σε εθνικό, περιφερειακό, τοπικό ή άλλο επίπεδο· όλα τα μέρη αποτελούν εταίρους κατά την επιδίωξη ενός κοινού σκοπού. Η συνεργασία αυτή καλείται στο εξής "εταιρική σχέση". Η εταιρική σχέση καλύπτει την προετοιμασία, τη χρηματοδότηση, την εκ των προτέρων εκτίμηση, την παρακολούθηση και την εκ των υστέρων αξιολόγηση των ενεργειών.

Η εταιρική σχέση οργανώνεται με πλήρη τήρηση των αντίστοιχων θεσμικών, νομικών και δημοσιονομικών αρμοδιοτήτων καθενός των εταίρων.»

6 Η παράγραφος 2 του άρθρου 5 του κανονισμού 2052/88, το οποίο φέρει τον τίτλο «Μορφές παρέμβασης», ορίζει τα εξής:

«Όσον αφορά τα διαρθρωτικά ταμεία [...], η χρηματοδοτική παρέμβασή τους παρέχεται, κυρίως, με μία από τις ακόλουθες μορφές:

α) συγχρηματοδότηση λειτουργικών προγραμμάτων,

β) συγχρηματοδότηση εθνικού καθεστώτος ενισχύσεων, συμπεριλαμβανομένων των επιστροφών,

γ) χορήγηση συνολικών επιχορηγήσεων, τις οποίες διαχειρίζεται, κατά κανόνα, ένας ενδιάμεσος φορέας που ορίζεται από το κράτος μέλος σε συμφωνία με την Επιτροπή, ο οποίος εξασφαλίζει την κατανομή σε επιμέρους επιχορηγήσεις προς τους τελικούς δικαιούχους,

δ) συγχρηματοδότηση κατάλληλων σχεδίων,

ε) ενίσχυση σε τεχνική βοήθεια, συμπεριλαμβανομένων των προπαρασκευαστικών μέτρων, των μέτρων εκτίμησης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των ενεργειών καθώς και των πρότυπων σχεδίων και των σχεδίων επίδειξης.

Οι μορφές παρέμβασης, με εξαίρεση εκείνων του στοιχείου ε', οι οποίες αναλαμβάνονται με πρωτοβουλία της Επιτροπής, είναι μόνον αυτές που καθορίζει το κράτος μέλος ή οι αρμόδιες αρχές τις οποίες αυτό ορίζει. Οι μορφές παρέμβασης υποβάλλονται στην Επιτροπή από αυτό το κράτος μέλος ή οποιοδήποτε άλλο οργανισμό ορίσει ενδεχομένως το κράτος μέλος για τον σκοπό αυτό.»

[...]

Ο κανονισμός 4253/88

7 Όπως ορίζει το άρθρό του 34, ο κανονισμός 4253/88 τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1989. Ο κανονισμός αυτός περιλαμβάνει, υπό τον τίτλο IV «Συνδρομές των ταμείων», τα άρθρα 14 έως 16, σχετικά με την επεξεργασία των αιτήσεων χρηματοδοτικών συνδρομών των διαρθρωτικών ταμείων, τους όρους επιλεξιμότητας για τις χρηματοδοτικές αυτές συνδρομές και ορισμένες ειδικές διατάξεις, αντιστοίχως.

8 Η έκτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2082/93 αναφέρει ότι «κατ' εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας και μη θιγομένων των αρμοδιοτήτων της Επιτροπής, ιδίως ως υπεύθυνης για τη διαχείριση των κοινοτικών δημοσιονομικών πόρων, πρέπει κυρίως τα κράτη μέλη να φέρουν την ευθύνη για την εφαρμογή των μορφών παρέμβασης που περιλαμβάνονται στα κοινοτικά πλαίσια στήριξης, στο κατάλληλο γεωγραφικό επίπεδο και σύμφωνα με την ιδιαιτερότητα του κάθε κράτους μέλους».

9 Κατά το άρθρο 14, παράγραφος 1, του κανονισμού 4253/88:

«Οι αιτήσεις συνδρομών των διαρθρωτικών ταμείων [...], εκτός από τις ενέργειες τεχνικής βοήθειας που προβλέπονται στο άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο ε', του

κανονισμού (ΕΟΚ) 2052/88 και αναλαμβάνονται με πρωτοβουλία της Επιτροπής, συντάσσονται από τα κράτη μέλη ή από τις αρμόδιες αρχές που ορίζουν αυτά σε εθνικό, περιφερειακό, τοπικό ή άλλο επίπεδο και υποβάλλονται στην Επιτροπή από το κράτος μέλος ή από οποιοδήποτε οργανισμό τον οποίο, ενδεχομένως, ορίζει για τον σκοπό αυτό. Κάθε αίτηση αφορά κυρίως τις μορφές παρέμβασης που προβλέπονται στο άρθρο 5 του εν λόγω κανονισμού.»

10 Κατά το άρθρο 21, παράγραφος 1, πρώτη περίοδο, του ίδιου κανονισμού, η πληρωμή της χρηματοδοτικής συνδρομής πραγματοποιείται σύμφωνα με τις αναλήψεις υποχρεώσεων από τον προϋπολογισμό και απευθύνεται στην εθνική, περιφερειακή ή τοπική αρχή ή οργανισμό που ορίζεται στην αίτηση που υποβάλλει το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, εντός προθεσμίας που δεν υπερβαίνει, κατά κανόνα, τους δύο μήνες από την ημερομηνία παραλαβής μιας παραδεκτής αίτησης.

11 Το άρθρο 23 του κανονισμού 4253/88, το οποίο φέρει τον τίτλο «Δημοσιονομικός έλεγχος», ορίζει:

«1. Για να εξασφαλίζεται η επιτυχία των δράσεων που εκτελούν δημόσιοι ή ιδιωτικοί επιχειρηματικοί φορείς, τα κράτη μέλη λαμβάνουν, κατά την υλοποίηση των δράσεων, τα αναγκαία μέτρα ώστε:

— να εξακριβώνεται τακτικά ότι οι δράσεις που χρηματοδοτούνται από την Κοινότητα έχουν εκτελεσθεί σωστά,

— να προλαμβάνονται και να διώκονται οι παρατυπίες,

— να ανακτώνται τα απολεσθέντα κεφάλαια λόγω κατάχρησης ή παράλειψης. Το κράτος μέλος ευθύνεται επικουρικά για την επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών, εκτός αν το κράτος μέλος και/ή ο ενδιάμεσος και/ή ο επιχειρηματικός φορέας αποδείξουν ότι δεν ευθύνονται για την κατάχρηση ή την παράλειψη. [...]

Τα κράτη μέλη ενημερώνουν την Επιτροπή για τα μέτρα που λαμβάνονται για τον σκοπό αυτό και, κυρίως, κοινοποιούν στην Επιτροπή την περιγραφή των συστημάτων ελέγχου και διαχείρισης που θεσπίζονται για να εξασφαλιστεί αποτελεσματική υλοποίηση των ενεργειών. Ενημερώνουν την Επιτροπή για την πορεία των διοικητικών και νομικών διώξεων.

Τα κράτη μέλη θέτουν στη διάθεση της Επιτροπής όλες τις κατάλληλες εθνικές εκθέσεις σχετικά με τον έλεγχο των μέτρων που προβλέπονται στα σχετικά προγράμματα ή ενέργειες.

[...]

2. Με την επιφύλαξη των ελέγχων που πραγματοποιούν τα κράτη μέλη σύμφωνα με τις εθνικές νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις και με την επιφύλαξη του άρθρου 206 της Συνθήκης και κάθε ελέγχου που διεξάγεται δυνάμει του

άρθρου 209, στοιχείο γ', της Συνθήκης, μόνιμοι ή αλλοι υπάλληλοι της Επιτροπής μπορούν να ασκούν επιτόπιους ελέγχους, ιδίως με δειγματοληψία, των ενεργειών που χρηματοδοτούν τα διαρθρωτικά ταμεία και των συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου.

Πριν τη διεξαγωγή επιτόπιου ελέγχου, η Επιτροπή ενημερώνει το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος ώστε να της παράσχει κάθε αναγκαία βοήθεια. Η χωρίς προειδοποίηση διενέργεια ενδεχόμενων επιτοπίων ελέγχων από την Επιτροπή διέπεται από συμφωνίες που συνάπτονται βάσει του δημοσιονομικού κανονισμού στα πλαίσια της εταιρικής σχέσης. Στον έλεγχο μπορούν να πάρουν μέρος μόνιμοι ή άλλοι υπάλληλοι του κράτους μέλους.

Η Επιτροπή μπορεί να ζητήσει από το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος να πραγματοποιήσει επιτόπιο έλεγχο για να διαπιστώσει την κανονικότητα της αίτησης πληρωμής. Στους ελέγχους αυτούς μπορούν να συμμετέχουν μόνιμοι ή άλλοι υπάλληλοι της Επιτροπής. Η συμμετοχή τους είναι υποχρεωτική εφόσον το ζητήσει το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος.

Η Επιτροπή μεριμνά ώστε οι έλεγχοι που διενεργεί να πραγματοποιούνται με συντονισμένο τρόπο ώστε να αποφεύγεται η επανάληψη των ελέγχων για το ίδιο θέμα και κατά τη διάρκεια της ιδίας χρονικής περιόδου. Το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος και η Επιτροπή κοινοποιούν αμοιβαία, χωρίς καθυστέρηση, όλες τις προσήκουσες πληροφορίες σχετικά με τα αποτελέσματα των διεξαχθέντων ελέγχων.

3. Επί τρία έτη μετά την τελευταία πληρωμή για μια δράση, ο αρμόδιος οργανισμός και αρχές τηρούν στη διάθεση της Επιτροπής όλα τα δικαιολογητικά έγγραφα τα σχετικά με τις δαπάνες και τους ελέγχους που αφορούν την εν λόγω δράση.»

12 Το άρθρο 24 του κανονισμού 4253/88, το οποίο φέρει τον τίτλο «Μείωση, αναστολή και ακύρωση της συνδρομής», ορίζει τα εξής:

«1. Αν η υλοποίηση δράσης ή μέτρου δεν φαίνεται να δικαιολογεί ούτε τμήμα ούτε το σύνολο της χρηματοδοτικής συνδρομής που έχει χορηγηθεί, η Επιτροπή προβαίνει σε κατάλληλη εξέταση της περίπτωσης στ[ο] πλαίσι[ο] της εταιρικής σχέσης, ζητώντας ιδίως από το κράτος μέλος ή τις λοιπές αρμόδιες αρχές που αυτό ορίζει για την υλοποίηση της δράσης, να της υποβάλουν παρατηρήσεις εντός τακτής προθεσμίας.

2. Μετά την εξέταση αυτή, η Επιτροπή μπορεί να μειώσει ή αναστείλει τη συνδρομή για την εν λόγω δράση ή σχετικό μέτρο, αν από την εξέταση επιβεβαιωθεί ότι υπάρχει παρατυπία ή σημαντική αλλαγή της φύσης ή των συνθηκών υλοποίησης της δράσης ή του μέτρου, για την οποία δεν ζητήθηκε η έγκριση της Επιτροπής.

[...]»

Η διαφορά της κύριας δίκης

13 Στις 24 Ιουνίου 1991 η Ιταλική Κυβέρνηση υπέβαλε στην Επιτροπή το πολυπεριφερειακό πρόγραμμα δράσεως «Miglioramento delle produzioni tipiche del Mezzogiorno e sviluppo delle colture alternative» (Βελτίωση των τυπικών προϊόντων που παράγονται στο Mezzogiorno και ανάπτυξη των εναλλακτικών καλλιεργειών, στο εξής: πρόγραμμα) και ζήτησε τη συγχρηματοδότηση από το ΕΓΤΠΕ.

14 Με την απόφαση C(91) 2745, της 29ης Νοεμβρίου 1991, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση C(93) 3476, της 29ης Νοεμβρίου 1993, (στο εξής: απόφαση περί χορηγήσεως), η Επιτροπή ενέκρινε το εν λόγω πρόγραμμα και χορήγησε χρηματοδοτική συνδρομή του ΕΓΤΠΕ, ύψους 86 240 000 ECU. Η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση περί χορηγήσεως βάσει των κανονισμών 2052/88 και 4253/88.

15 Με τις υπουργικές αποφάσεις υπ' αριθ. 1905, της 9ης Νοεμβρίου 1992, και 485, το υπουργείο χορήγησε στην COPPI, συνεταιριστική εταιρία περιορισμένης ευθύνης την οποία συγκροτούν διάφοροι Ιταλοί παραγωγοί γεωργικών προϊόντων, συνδρομή για τα έτη 1991 έως 1993. Οι αποφάσεις αυτές, οι οποίες παρέπεμπαν στην απόφαση περί χορηγήσεως και στους εκεί διαλαμβανόμενους κανονισμούς, καθόρισαν τις ετήσιες δόσεις και το τμήμα της χρηματοδοτικής συνδρομής που θα κατέβαλλαν, αντιστοίχως, η Επιτροπή και η Ιταλική Δημοκρατία.

16 Με την υπουργική απόφαση υπ' αριθ. 8649, της 16ης Δεκεμβρίου 1997, το υπουργείο προέβη σε μερική ανάκληση της υπ' αριθ. 485 υπουργικής αποφάσεως και ζήτησε από την COPPI να αποδώσει μέρος της συνδρομής, λόγω παραβάσεως του άρθρου 19, παράγραφος 2, του κανονισμού 355/77, το οποίο προβλέπει ότι μια ενίσχυση μπορεί να ανασταλεί, να μειωθεί ή να διακοπεί, εάν ο δικαιούχος πωλεί, χωρίς προηγούμενη άδεια της Επιτροπής, τους εξοπλισμούς ή τις εγκαταστάσεις που έχουν τύχει της συνδρομής του ΕΓΤΠΕ, εντός διαστήματος έξι και δέκα ετών, αντιστοίχως, από της αποκτήσεώς τους ή από της περατώσεως των εργασιών. Στην υπόθεση της κύριας δίκης, η COPPI είχε μεταβιβάσει μέρος της ενισχύσεως, για το οποίο υπήρχε πρόβλεψη σε τμήμα του προγράμματος, στη Società Concentrati Bevibili Sicilia arl. Εν συνεχεία, ωστόσο, η Società Concentrati Bevibili Sicilia arl πώλησε στην εταιρία Impianti Brevetti Servizi arl, χωρίς προηγούμενη άδεια της Επιτροπής, τμήμα της επιχειρήσεώς της, στο οποίο συμπεριλαμβάνονταν ο εξοπλισμός και τα μηχανήματα που είχαν χρηματοδοτηθεί στο πλαίσιο του προγράμματος.

17 Η COPPI άσκησε προσφυγή ενώπιον του Tribunale amministrativo Regionale del Lazio (Ιταλία), με την οποία ζήτησε την ακύρωση της υπ' αριθ. 8649 υπουργικής αποφάσεως. Με διάταξη της 14ης Απριλίου 2000, το δικαστήριο αυτό ακύρωσε την εν λόγω υπουργική απόφαση, για τον λόγο ότι, κατ' εφαρμογήν του κανονισμού 355/77, αρμόδια να ζητήσει την απόδοση της ενισχύσεως ήταν αποκλειστικά η Επιτροπή και όχι το υπουργείο.

18 Το υπουργείο άσκησε έφεση κατά της διατάξεως αυτής, υποστηρίζοντας ότι η αρμοδιότητά του να αναζητήσει τη χορηγηθείσα συνδρομή βασιζόταν στο άρθρο 23 του κανονισμού 4253/88.

19 Με τη διάταξη περί παραπομπής, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η κοινοτική κανονιστική ρύθμιση και, ιδίως, το άρθρο 19, παράγραφος 2, του κανονισμού 355/77, αναθέτει αποκλειστικά στην Επιτροπή την αρμοδιότητα τόσο της προλήψεως όσο και της καταστολής των καταχρήσεων. Εντούτοις, υπογραμμίζει, κατ' ουσίαν, ότι το άρθρο 8 του κανονισμού 729/70 και το άρθρο 23, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 4253/88 θα μπορούσαν να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι η κοινοτική κανονιστική ρύθμιση ενισχύει την εξουσία του κράτους μέλους να προβαίνει, με δική του πρωτοβουλία, στη δίωξη των παρατυπιών που τελούνται κατά την είσπραξη της κοινοτικής συνδρομής και στην ανάκτηση των ποσών που καταβλήθηκαν συνεπεία τέτοιων παρατυπιών. Ειδικότερα, κατά το αιτούν δικαστήριο, η διάταξη του άρθρου 23, παράγραφος 2, επιβεβαιώνει τον επικουρικό και ενισχυτικό χαρακτήρα της άμεσης παρεμβάσεως της Επιτροπής για την πρόληψη των παρατυπιών και την επιβολή σχετικών κυρώσεων, υπό την επιφύλαξη της εξουσίας ή της υποχρεώσεως των εθνικών αρχών να λαμβάνουν τα μέτρα καταστολής που κρίνουν αναγκαία, όταν διαπιστώνουν τέτοιες παρατυπίες.

20 Υπό αυτές τις συνθήκες, το Consiglio di Stato αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Ερωτάται αν το άρθρο 19 του κανονισμού (ΕΟΚ) 355/77 του Συμβουλίου, της 15ης Φεβρουαρίου 1977, προβλέποντας ότι εναπόκειται στην Επιτροπή, κατόπιν διαβουλεύσεως με την επιτροπή του Ταμείου επί χρηματοδοτικών θεμάτων, να αποφασίζει, σύμφωνα με την προβλεπόμενη στο άρθρο 22 διαδικασία, την αναστολή, μείωση ή διακοπή της χορηγουμένης από το Ταμείο ενισχύσεως και την ανάκτηση των ποσών, οσάκις, μεταξύ άλλων, ο δικαιούχος πωλεί τους εξοπλισμούς ή

τις εγκαταστάσεις που έχουν τύχει της συνδρομής του Ταμείου πριν από την παρέλευση του προβλεπομένου με την ως άνω διάταξη χρονικού διαστήματος, χωρίς προηγούμενη άδεια, συνιστά τυπική διαδικασία, αποκλείουσα την αρμοδιότητα του κράτους μέλους να λαμβάνει τα προαναφερθέντα μέτρα αναστολής και ανακτήσεως, ή αν τυγχάνουν κατ' ανάγκη, και στην ως άνω περίπτωση, εφαρμογής οι αρχές του άρθρου 8 του κανονισμού (ΕΟΚ) 729/70 και του άρθρου 23 του κανονισμού (ΕΟΚ) 4523/88, σύμφωνα με τις οποίες το κράτος μέλος μπορεί και οφείλει να εκδίδει τα αναγκαία μέτρα για την πρόληψη και κύρωση των παρατυπιών και για την ανάκτηση των απολεσθέντων λόγω καταχρήσεως ή αμελείας ποσών.»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

21 Το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν, υπό τις συνθήκες της υποθέσεως της κύριας δίκης, ένα κράτος μέλος μπορεί, δυνάμει του άρθρου 8 του κανονισμού 729/70 και του άρθρου 23 του κανονισμού 4523/88, να ανακαλεί και να ζητεί το ίδιο την απόδοση χρηματοδοτικής συνδρομής του ΕΓΤΠΕ που απωλέσθηκε λόγω καταχρήσεως ή αμέλειας ή αν το άρθρο 19, παράγραφος 2, του κανονισμού 355/77, το οποίο ορίζει ότι εναπόκειται στην Επιτροπή να αποφασίζει την αναστολή, μείωση ή διακοπή της συνδρομής όταν διαπιστώνονται παρατυπίες, δεν επιτρέπει την εκ μέρους του κράτους μέλους λήψη τέτοιων μέτρων.

22 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η αίτηση χορηγήσεως χρηματοδοτικής συνδρομής για το πρόγραμμα υποβλήθηκε από την Ιταλική Κυβέρνηση στις 24 Ιουνίου 1991. Η υπ' αριθ. 485 υπουργική απόφαση, με την οποία χορηγήθηκε στην COPPI η συνδρομή που είχε ζητήσει, εκδόθηκε στις 7 Αυγούστου 1993 και ανακλήθηκε εν μέρει με την υπ' αριθ. 8649 υπουργική απόφαση, της 16ης Δεκεμβρίου 1997.

23 Εντούτοις, βάσει του άρθρου 11 του κανονισμού (ΕΟΚ) 4256/88 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1988, για διατάξεις εφαρμογής του κανονισμού 2052/88, σχετικά με το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), τμήμα Προσανατολισμού (ΕΕ L 374, σ. 25), το άρθρο 8 του κανονισμού 729/70 δεν εφαρμοζόταν πλέον από 1ης Ιανουαρίου 1989 και, συνεπώς, δεν μπορεί να εφαρμοστεί ούτε επί του προγράμματος ούτε επί των υπουργικών αποφάσεων που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη σκέψη.

24 Ομοίως, βάσει του άρθρου 10, παράγραφος 2, του κανονισμού 4256/88, ο κανονισμός 355/77 έπαυσε να ισχύει από 1ης Ιανουαρίου 1990.

25 Η παράγραφος 3 του ίδιου άρθρου προέβλεψε βεβαίως ένα μεταβατικό καθεστώς, βάσει του οποίου τα άρθρα 6 έως 15 και 17 έως 23 του κανονισμού 355/77 εξακολουθούσαν να εφαρμόζονται για τα σχέδια που υποβλήθηκαν πριν από την 31η Δεκεμβρίου 1989.

26 Δεδομένου, ωστόσο, ότι, όπως επισήμανε η Επιτροπή με τις γραπτές παρατηρήσεις της ενώπιον του Δικαστηρίου, η αίτηση χορηγήσεως χρηματοδοτικής συνδρομής για το πρόγραμμα είχε υποβληθεί στις 24 Ιουνίου 1991, το άρθρο 19, παράγραφος 2, του κανονισμού 355/77 δεν εφαρμοζόταν επί του προγράμματος. Εν πάση περιπτώσει, ήδη πριν από την έκδοση των υπ' αριθ. 485 και 8649 υπουργικών αποφάσεων, η ισχύς του μεταβατικού καθεστώς είχε λήξει με την έναρξη ισχύος, στις 3 Αυγούστου 1993, του κανονισμού (ΕΟΚ) 2085/93 του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 1993, για την τροποποίηση του κανονισμού 4256/88 (ΕΕ L 193, σ. 44).

27 Προκειμένου να παράσχει λυσιτελή απάντηση στο εθνικό δικαστήριο που του υπέβαλε προδικαστικό ερώτημα, το Δικαστήριο μπορεί να λάβει υπόψη του κανόνες κοινοτικού δικαίου τους οποίους το εθνικό δικαστήριο δεν αναφέρει στο ερώτημά του (αποφάσεις της 27ης Μαρτίου 1990, C-315/88, Bagli Pennacchiotti, Συλλογή 1990, σ. I-1323, σκέψη 10, και της 18ης Νοεμβρίου 1999, C-107/98, Teckal, Συλλογή 1999, σ. I-8121, σκέψη 39).

28 Συναφώς, ορθώς η COPPI, η Ιταλική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή υποστηρίζουν ότι η διάταξη βάσει της οποίας μπορεί να δοθεί λυσιτελής απάντηση στο υποβληθέν ερώτημα δεν είναι μόνον το άρθρο 23 του κανονισμού 4253/88, αλλά και το άρθρο 24 του κανονισμού αυτού.

29 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι, με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 23, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 4253/88 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, στο πλαίσιο ενός προγράμματος δράσεων που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΠΕ, το κράτος μέλος που χορήγησε μια χρηματοδοτική συνδρομή του ΕΓΤΠΕ δύναται να ανακαλέσει την απόφαση περί χορηγήσεως και να ζητήσει από τους τελικούς λήπτες τη μερική απόδοση της συνδρομής αυτής ή αν το άρθρο 24 του εν λόγω κανονισμού δεν επιτρέπει τη λήψη τέτοιων μέτρων.

Παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο

30 Η COPPI υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι η κεντρική ιδέα που διαπνέει τα άρθρα 23 και 24 του κανονισμού 4253/88 ορίζεται με το άρθρο 4 του κανονισμού 2052/88, βάσει του οποίου καθιερώνεται στενή συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και των εθνικών αρχών, η οποία καλείται εταιρική σχέση. Στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσεως τα μέρη οφείλουν να συνεργάζονται και να λαμβάνουν από κοινού αποφάσεις και κάθε εταίρος πρέπει να λαμβάνει, σε συμφωνία με τους άλλους, τις αποφάσεις που εμπίπτουν στη σφαίρα της αρμοδιότητάς του.

31 Κατά την COPPI, τα άρθρα αυτά του κανονισμού 4253/88 προβλέπουν μια σαφή και ακριβή κατανομή των καθηκόντων. Αφενός, δυνάμει του άρθρου 24, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού, εναπόκειται αποκλειστικά στην Επιτροπή, η οποία έχει διακριτική ευχέρεια, να αποφασίζει την αναστολή, μείωση ή διακοπή των συν-

δρομών και η Επιτροπή δεν δύναται ούτε να προβαίνει σε σχετική εξουσιοδότηση ούτε να μεταβιβάζει αυτή την αποστολή. Αφετέρου, τα κράτη μέλη είναι αρμόδια, δυνάμει του άρθρου 23 του εν λόγω κανονισμού, να διασφαλίζουν την ορθή εκτέλεση των προβλεπόμενων τροποποιήσεων όσον αφορά την υλοποίηση των παρεμβάσεων που χρηματοδοτεί η Επιτροπή και την ανάκτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών.

32 Αντιθέτως, η Ιταλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή υποστηρίζουν ότι, υπό συνθήκες όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, βάσει της εταιρικής σχέσεως μεταξύ του κράτους μέλους και της Επιτροπής, η Επιτροπή δίδει, καταρχάς, άδεια γαι ένα εθνικό πρόγραμμα-πλαίσιο το οποίο το ίδιο το κράτος μέλος οφείλει να ακολουθήσει. Το κράτος μέλος υλοποιεί, εν συνεχεία, το πρόγραμμα αυτό με δική του ευθύνη όσον αφορά τη χρηματοδότηση, μέσω φορέων τους οποίους καθορίζει για την εκτέλεση των διαφόρων μέτρων. Δεν υφίσταται άμεση σχέση μεταξύ της Επιτροπής και των ληπτών των συνδρομών.

33 Για τον λόγο αυτό, η Ιταλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή τονίζουν ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται, κατά το άρθρο 23, παράγραφος 1, του κανονισμού 4253/88, να προλαμβάνουν και να διώκουν τις παρατυπίες και, ενδεχομένως, να αναζητούν τα ποσά που καταβλήθηκαν στους οικείους επιχειρηματίες. Προς τούτο, δεν είναι αναγκαία η συνεργασία με την Επιτροπή, καθόσον η Επιτροπή ουδόλως γνωρίζει τις σχέσεις που διαμορφώνονται με τους τελικούς λήπτες των χρηματοδοτικών συνδρομών.

34 Επιπλέον, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το άρθρο 24 του κανονισμού 4253/88 ρυθμίζει τις οικονομικές σχέσεις μεταξύ της Επιτροπής και του κράτους μέλους και της δίδει τη δυνατότητα να επιφέρει τροποποιήσεις όσον αφορά τη συμμετοχή της Κοινότητας στη χρηματοδοτική συνδρομή σε περίπτωση διαπιστώσεως παρατυπιών και κατόπιν μιας διαδικασίας αντιπαραβολής. Η Επιτροπή ζητεί απευθείας από τον λήπτη την απόδοση της συνδρομής μόνον έαν του τη χορήγησε η ίδια (βλ. απόφαση της 24ης Ιανουαρίου 2002, C-500/99 P, Conserve Italia κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-867).

Απάντηση του Δικαστηρίου

35 Κατά το άρθρο 5, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 2052/88, όσον αφορά τα διαρθρωτικά ταμεία, οι μορφές παρεμβάσεως, με εξαίρεση εκείνης των δράσεων τεχνικής βοήθειας της παραγράφου 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο ε', του άρθρου αυτού, που αναλαμβάνονται με πρωτοβουλία της Επιτροπής, είναι μόνον αυτές που καθορίζει το κράτος μέλος ή οι αρμόδιες αρχές τις οποίες αυτό ορίζει και υποβάλλονται στην Επιτροπή από το κράτος μέλος ή οποιονδήποτε άλλο οργανισμό ορίσει, ενδεχομένως, το κράτος μέλος για τον σκοπό αυτό.

36 Συναφώς, κατά το άρθρο 14, παράγραφος 1, του κανονισμού 4253/88, το οποίο αφορά την επεξεργασία των αιτήσεων συνδρομών των διαρθρωτικών ταμείων, οι αιτήσεις αυτές, εξαιρουμένων των δράσεων τεχνικής βοήθειας του άρθρου 5, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο ε', του κανονισμού 2052/88 που αναλαμβάνονται με πρωτοβουλία της Επιτροπής, συντάσσονται από τα κράτη μέλη ή από τις αρμόδιες αρχές που ορίζουν αυτά σε εθνικό, περιφερειακό, τοπικό ή άλλο επίπεδο και υποβάλλονται στην Επιτροπή από το κράτος μέλος ή από οποιοδήποτε οργανισμό τον οποίο, ενδεχομένως, ορίζει το κράτος μέλος για τον σκοπό αυτό.

37 Επιπλέον, κατά το άρθρο 21, παράγραφος 1, πρώτη περίοδο, του κανονισμού 4253/88, η καταβολή της χρηματοδοτικής συνδρομής πραγματοποιείται και απευθύνεται στην εθνική, περιφερειακή ή τοπική αρχή ή οργανισμό που ορίζεται στην αίτηση που υποβάλλει το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος. Εν συνεχεία, η εν λόγω αρχή ή οργανισμός χορηγεί τη συνδρομή αυτή στους τελικούς δικαιούχους, όπως συνέβη και στην υπόθεση της κύριας δίκης.

38 Επιπλέον, σε ορισμένες περιπτώσεις, η χρηματοδοτική συνδρομή χορηγείται απευθείας από την Επιτροπή στους τελικούς δικαιούχους, ιδίως όταν οι μορφές παρεμβάσεως του άρθρου 5, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο ε', του κανονισμού 2052/88 αναλαμβάνονται με πρωτοβουλία της Επιτροπής.

39 Όσον αφορά τη χρήση των κοινοτικών κονδυλίων που, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, σχετίζονται με την εφαρμογή της κοινής πολιτικής, η έκτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2082/93 αναφέρει ότι, κατ' εφαρμογήν της αρχής της επικουρικότητας και μη θιγομένων των αρμοδιοτήτων της Επιτροπής, ιδίως ως υπεύθυνης για τη διαχείριση των κοινοτικών δημοσιονομικών πόρων, πρέπει κυρίως τα κράτη μέλη να φέρουν την ευθύνη, στο ανάλογο γεωγραφικό επίπεδο και σύμφωνα με την ιδιαιτερότητα του κάθε κράτους μέλους, για την εφαρμογή των μορφών παρεμβάσεως.

40 Η εν λόγω αρχή καθιερώνεται με το άρθρο 23, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 4253/88, το οποίο ορίζει ότι, προκειμένου να εξασφαλίζεται η επιτυχία των δράσεων που εκτελούν δημόσιοι ή ιδιωτικοί επιχειρηματικοί φορείς, τα κράτη μέλη λαμβάνουν, κατά την υλοποίηση των δράσεων, τα αναγκαία μέτρα, ώστε να ελέγχεται τακτικά ότι οι δράσεις που χρηματοδοτούνται από την Κοινότητα έχουν εκτελεσθεί σωστά, να προλαμβάνονται και να διώκονται οι παρατυπίες και να ανακτώνται τα απωλεσθέντα λόγω καταχρήσεως ή παραλείψεως κονδύλια.

41 Είναι βεβαίως αληθές ότι το εν λόγω άρθρο δεν προβλέπει ρητώς τη δυνατότητα κράτους μέλους να ανακαλεί χρηματοδοτική συνδρομή του ΕΓΤΠΕ. Ωστόσο, η διάταξη αυτή δεν θα είχε πρακτική αποτελεσματικότητα αν ένα κράτος μέλος δεν μπορούσε να λαμβάνει το ίδιο τέτοια μέτρα, εφόσον η καταβολή της συνδρομής στους τελικούς λήπτες πραγματοποιήθηκε από το εν λόγω κράτος μέλος, το οποίο γνώριζε το συγκεκριμένο πρόγραμμα και ήταν σε θέση να το ελέγξει.

42 Επιπλέον, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, αντιθέτως προς τον ισχυρισμό της COPPI, η υποχρέωση κράτους μέλους να υποβάλλει σε προηγούμενη άδεια της Επιτροπής την απόφασή του να ανακαλέσει μια συνδρομή και να ζητήσει τη μερική της απόδοση εκ μέρους των τελικών ληπτών δεν πηγάζει ούτε από τη διάταξη του άρθρου 23, παράγραφος 1, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, παράγραφος 2 ή παράγραφος 3, του κανονισμού 4253/88 ούτε από την έννοια της στενής συνεργασίας όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 4 του κανονισμού 2052/88.

43 Αφετέρου, μολονότι το άρθρο 23, παράγραφος 1, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 4253/88 επιβάλλει αποκλειστικά στα κράτη μέλη την υποχρέωση να ενημερώνουν την Επιτροπή για τα μέτρα που λαμβάνουν για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής υλοποιήσεως των ενεργειών, καθώς και για την πορεία των διοικητικών και δικαστικών διώξεων και να θέτουν στη διάθεση της Επιτροπής όλες τις κατάλληλες εθνικές εκθέσεις σχετικά με τον έλεγχο των μέτρων που προβλέπονται στα σχετικά προγράμματα ή ενέργειες

44 Αφετέρου, ενώ το άρθρο 23, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού προβλέπει ότι μόνιμοι ή αλλοι υπάλληλοι της Επιτροπής μπορούν να ασκούν επιτόπιους ελέγχους επί των δράσεων που χρηματοδοτούν τα διαρθρωτικά ταμεία και επί των συστημάτων διαχειρίσεως και ελέγχου, από την ίδια παράγραφο προκύπτει ότι, κατ' ουσίαν, η κοινοτική δράση θεωρείται συμπληρωματική των αντίστοιχων εθνικών ενεργειών ή συμβολή σε αυτές και επιτυγχάνεται με στενή συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής, του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους και των αρμόδιων αρχών που ορίζει αυτό σε εθνικό, περιφερειακό, τοπικό ή άλλο επίπεδο. Από την παράγραφο αυτή, καθώς και από την παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου προκύπτει επίσης ότι η εταιρική αυτή σχέση καλύπτει την προετοιμασία, τη χρηματοδότηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των ενεργειών.

45 Επομένως, η εταιρική σχέση δεν επιβάλλει σε κράτος μέλος την υποχρέωση να υποβάλλει σε προηγούμενη άδεια της Επιτροπής την απόφασή του να ανακαλέσει μια συνδρομή και να ζητήσει τη μερική της απόδοση εκ μέρους των τελικών ληπτών και ουδόλως μπορεί να θεμελιωθεί στις διατάξεις περί εταιρικής σχέσεως αρμοδιό-

τητα της Επιτροπής να λαμβάνει μέτρα ελέγχου που θα επέβαλλαν στα κράτη μέλη υποχρεώσεις πρόσθετες εκείνων του άρθρου 23, παράγραφος 1, του κανονισμού 4253/88.

46 Επιπλέον, η ερμηνεία αυτή του άρθρου 23, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, δεν αναιρείται από το άρθρο 24, παράγραφος 2, του ίδιου κανονισμού. Πράγματι, η διάταξη αυτή, αντιθέτως προς το άρθρο 23, επιτρέπει στην Επιτροπή να μειώνει ή να αναστέλλει τη χρηματοδοτική συνδρομή σε περίπτωση διαπιστώσεως παρατυπιών (βλ. υπό την έννοια αυτή, διάταξη της 11ης Ιουλίου 1996, C-325/94 P, An Taisce και WWF UK κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-3727, σκέψη 22).

47 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει, βεβαίως, ότι η Επιτροπή είναι επίσης αρμόδια, δυνάμει του άρθρου 24, παράγραφος 2, του κανονισμού 4253/88, για τη διακοπή μιας συνδρομής και την αναζήτησή της από τους τελικούς λήπτες (βλ. υπό την έννοια αυτή, προπαρατεθείσα απόφαση Conserve Italia κατά Επιτροπής, σκέψη 88). Το στοιχείο αυτό δεν μπορεί να θέσει, εντούτοις, υπό αμφισβήτηση την αρμοδιότητα κράτους μέλους, δυνάμει του άρθρου 23, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του εν λόγω κανονισμού, να λαμβάνει τέτοια μέτρα, υπό συνθήκες όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης.

48 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 23, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 4253/88 πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι, στο πλαίσιο ενός προγράμματος δράσεων που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΠΕ, το κράτος μέλος που χορήγησε μια χρηματοδοτική συνδρομή του ΕΓΤΠΕ δύναται, προκείμενου να προλάβει ή να διώξει τις παρατυπίες, να ανακαλέσει την απόφαση περί χορηγήσεως και να ζητήσει από τους τελικούς λήπτες τη μερική απόδοση της συνδρομής αυτής, όταν από την εξέταση προκύπτει παράβαση των όρων που καθορίζονται για την υλοποίηση των δράσεων του προγράμματος.

Επί των δικαστικών εξόδων

49 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Ιταλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, που υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει, ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης, τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, εναπόκειται σ' αυτό να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με διάταξη της 8ης Μαΐου 2001 το Consiglio di Stato, αποφαίνεται:

Το άρθρο 23, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού (ΕΟΚ) 4253/88 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1988, για τις διατάξεις εφαρμογής του κανονι-

σμού (ΕΟΚ) 2052/88, όσον αφορά το συντονισμό των παρεμβάσεων των διαφόρων διαρθρωτικών ταμείων μεταξύ τους, καθώς και με τις παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και των λοιπών υφισταμένων χρηματοδοτικών οργάνων, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2082/93 του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 1993, πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι, στο πλαίσιο ενός προγράμματος δράσεων που χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), το κράτος μέλος που χορήγησε μια χρηματοδοτική συνδρομή του ΕΓΤΠΕ δύναται, προκείμενου να προλάβει ή να διώξει τις παρατυπίες, να ανακαλέσει την απόφαση περί χορηγήσεως και να ζητήσει από τους τελικούς λήπτες τη μερική απόδοση της συνδρομής αυτής, όταν από την εξέταση προκύπτει παράβαση των όρων που καθορίζονται για την υλοποίηση των δράσεων του προγράμματος.

Gulmann Cunha Rodrigues Puissochet

Schintgen Macken

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 22 Ιανουαρίου 2004.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος

Β. Σκουρής